Analyysi

Lokakuun talouskatsaus: Suomen talouskasvu jatkunut hitaana

Suomen talous | 16.10.2015

Suomen talous on kasvanut vain niukasti alkuvuonna, ja teollisuuden tuotanto supistuu edelleen. Viimeisimmät viennin ennakkoluvut olivat kaikilla päätoimialoilla heikot, mutta öljytuotteiden ulkomaankaupan takaa on viime kuukausina paljastunut hieman parempaa kehitystä joistakin hyödykeryhmistä. Esimerkiksi henkilöautojen ja risteilyalusten valmistus on kasvattanut vientiä. Rakennusalan suhdannetilanteen paranemisesta on myös saatu merkkejä. Työmarkkinoilla jyrkin heikentyminen näyttää hidastuneen.

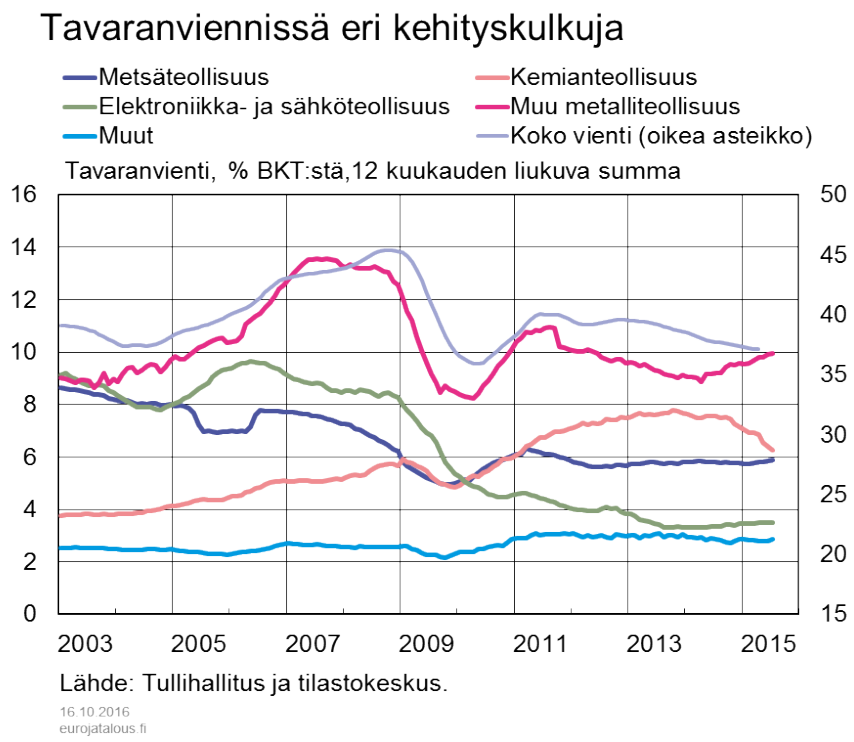
Kasvu vaihtelee sektoreittain

Suomen talous on yltänyt vain hyvin niukkaan kasvuun vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Uusimman kansantalouden neljännesvuositilinpidon mukaan bruttokansantuote kasvoi vuoden

toisella neljänneksellä 0,2 % edellisestä neljänneksestä ja 0,1 % vuoden 2014 toiseen neljännekseen verrattuna. Kuukausittain Tilastokeskuksen julkaisema kokonaistuotannon suhdannekuvaaja osoittaa kausitasoitetun tuotannon pysyneen heinäkuussa kesäkuun tasolla.

Kokonaistuotannon kasvuvauhti näyttää vastaavan melko hyvin Suomen Pankin kesäkuussa julkaistua vuoden 2015 ennustetta. Tuoreella indikaattorimateriaalilla päivitetyt Suomen Pankin lyhyen aikavälin indikaattorimallit ennakoivat keskimäärin 0,4 % BKT:n kasvua kolmannelle neljännekselle. Hajonta indikaattoreiden ennakoiman kehityksen välillä on kuitenkin suurta. Esimerkiksi koko talouden luottamusindikaattoriin perustuva malli ennakoisi 0,1 prosentin kasvua ja ns. kasvukynnyksen ylittyvän vain niukasti kolmannella neljänneksellä (kuvio 1). Kasvukynnys on indikaattorin taso, jolla malli ennustaa, ettei bruttokansantuote muutu edellisestä vuosineljänneksestä.

Kuvio 1.

Vienti edelleen heikkoa

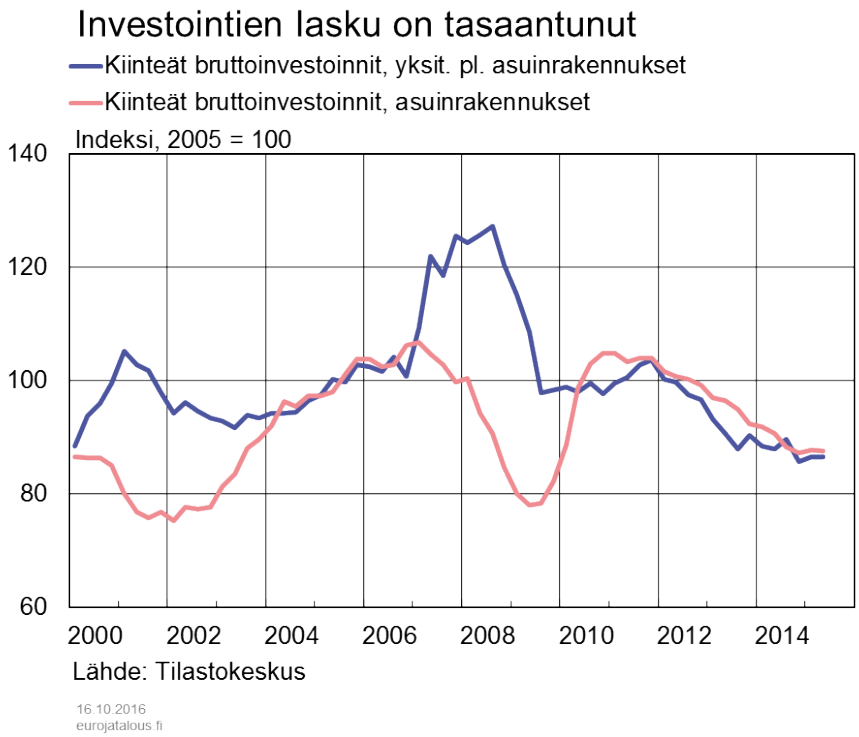
Ulkomaankaupalla oli keskeinen merkitys toisen neljänneksen BKT:n kehitykselle. Vienti kasvoi vuoden toisella neljänneksellä 0,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä mutta väheni 1,2 prosenttia vuodentakaisesta. Tuonti puolestaan pieneni 5,0 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 8,8 prosenttia vuodentakaisesta.

Öljynjalostusalalla ollut huoltoseisokki on vaikuttanut merkittävästi ulkomaankaupan lukuihin. Tavaroiden tuonti väheni peräti 11,9 prosenttia vuodentakaisesta, mikä johtui suurelta osin öljynjalostusteollisuuden huoltoseisokeista. Huoltoseisokin seurauksena myös varastot pienenivät. Palveluiden tuonti pieneni 1,1 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Osaltaan öljynjalostusalan huoltoseisokin vuoksi tavaroiden vienti väheni 2,0 prosenttia, mutta palveluiden vienti kasvoi 1,5 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Huoltoseisokin voi odottaa vaikuttavan vuoden 2015 kolmannen neljänneksen lukuihin ainakin varastojen kasvuna.

Tullin ulkomaankaupan kuukausitilaston mukaan Suomen tavaraviennin arvo kasvoi heinäkuussa vain vajaa puoli prosenttia vuoden takaisesta ajankohdasta, mutta tuonti supistui heinäkuussa yhdeksän prosenttia. Tullin ennakkotilastojen mukaan tavaraviennin arvo putosi viisi prosenttia elokuussa ja kauppatase kääntyi alijäämäiseksi usean ylijäämäkuukauden jälkeen (kuitenkin maksutaseen mukainen kauppatase oli elokuussa yhä lievästi ylijäämäinen).

Kun ulkomaankaupan kehitystä tarkastelee tavaraluokittain, paljastuu erisuuntaisia kehityskulkuja yksittäisten tavaroiden osalta. Viimeisen vuoden aikana jalostettujen öljytuotteiden viennin arvo on supistunut voimakkaasti raakaöljyn hinnanlaskun ja Suomen suurimman öljyjalostamon huoltoseisokin seurauksena. Mutta samalla henkilöautojen ja risteilyalusten valmistus on kasvattanut vientiä. Tammi-heinäkuussa tavaraviennin arvo oli noin 2 prosenttia pienempi edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Kun tavaraviennistä lasketaan pois koksi ja jalostetut öljytuotteet, vienti kasvoi alkuvuonna noin 3 prosenttia.

Kuvio 2.

Vienti EU-maihin kasvoi heinäkuussa neljä prosenttia, mutta supistui EU:n ulkopuolelle neljä prosenttia. Arvossa mitattuna Suomen suurimmat vientimaat ovat kuluvana vuonna olleet Saksa (14 %), Ruotsi (10 %), Yhdysvallat (7 %), Alankomaat (7 %), Venäjä (6 %) Iso-Britannia (5 %) ja Kiina (5 %). Heinäkuussa vienti Saksaan, Yhdysvaltoihin ja Alankomaihin kasvoi, mutta se laski Ruotsiin ja Kiinaan. Vienti Venäjälle väheni heinäkuussa 28 prosenttia ja tammi-heinäkuun Venäjän-viennin arvo jäi 32 prosenttia pienemmäksi kuin vuotta aiemmin. Tullin ennakkotilastojen mukaan keskeisistä kauppakumppaneista vienti kasvoi elokuussa Saksaan, Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin. Vienti Venäjälle ja Kiinaan laski reilusti.

Niin viennin kuin tuonnin arvo oli heinäkuussa noin 4,4 mrd. euroa, mutta ennakkotilastojen mukaan vienti laski elokuussa noin 4 mrd. euroon ja tuonti 4,1 mrd, euroon. Kauppatase oli heinäkuussa 22 miljoonaa euroa ylijäämäinen mutta kääntyi 160 miljoonaa euroa alijäämäiseksi elokuussa. Tammi-elokuussa kauppataseen ylijäämää on kertynyt 240 miljoonaa euroa.

Teollisuus supistuu supistumistaan

Teollisuustuotanto on Suomessa vähentynyt vuodesta 2012 alkaen, eivätkä tuoreimmat luvut viittaa suunnan muuttumiseen. Teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli elokuussa 2,3 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Päätoimialoista ainoastaan kemian- ja metalliteollisuuden tuotanto kasvoi. Tammi-elokuun aikana teollisuustuotanto väheni 3 prosenttia

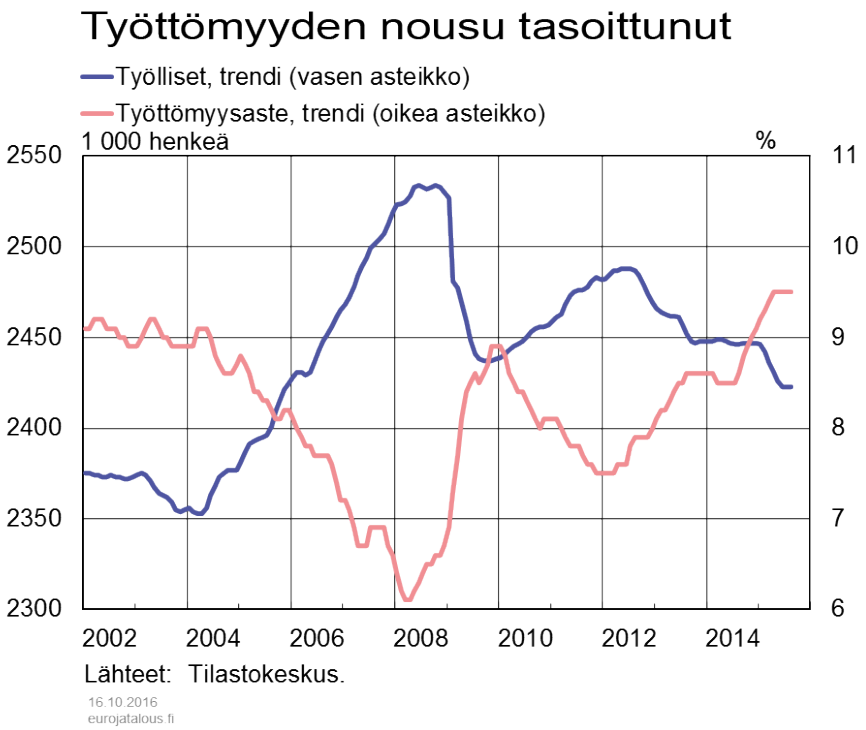
edellisvuodesta. Kausittaisesta vaihtelusta tasoitettu tuotanto väheni heinäkuussa 0,3 prosenttia kesäkuuhun verrattuna.

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli elokuussa peräti 25,3 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Kasvu selittyy muutamalla suurella telakkateollisuuden tilauksella. Tammi-elokuun aikana tilaukset kasvoivat 9 prosenttia edellisvuodesta. Teollisuuden liikevaihto väheni noin 5 prosenttia vuoden toisella neljänneksellä, ja supistumista oli metsä- ja metalliteollisuutta lukuun ottamatta kaikilla teollisuuden alatoimialoilla.

EK:n syyskuisen luottamusindikaattorin mukaan yritysten suhdannetilanne kohentui teollisuudessa hieman elokuusta, mutta teollisuuden tuotanto-odotukset laskivat. Syksyn Pk-yritysbarometrissa odotukset lähiajan suhdannekehityksestä olivat aiempaa positiivisempia, toimialoittain tarkasteltuna suurin muutos tapahtui teollisuudessa.

Tehdasteollisuuden tuotannon volyymin supistuminen ei kuitenkaan näy tavaraviennin määrän vähenemisenä. Tämä voi osaltaan johtua siitä, että teollisuuden kotimaisen myynnin arvo on supistunut nopeammin kuin vientiliikevaihto, mikä viittaa siihen, että tehdasteollisuuden volyymin supistumista on vauhdittanut kotimaamaahan päätyvän tuotannon supistuminen. Tätä voi taas selittää kotimaisen kysynnän, erityisesti investointien, supistuminen. Toisaalta tehdasteollisuuden volyymin supistumisessa näkyy myös teollisuuden palveluviennin supistuminen, mikä ei näy tavaraviennissä. Erityisesti rojaltit ja lisenssimaksut ovat vähentyneet. Lisäksi viennin talouskasvua tukevan vaikutuksen kannalta on syytä huomioida, että tavaraviennin hinnat ovat alentuneet viime vuosina eli vakaasta vientimääristä huolimatta viennistä saatu tulovirta on supistunut.

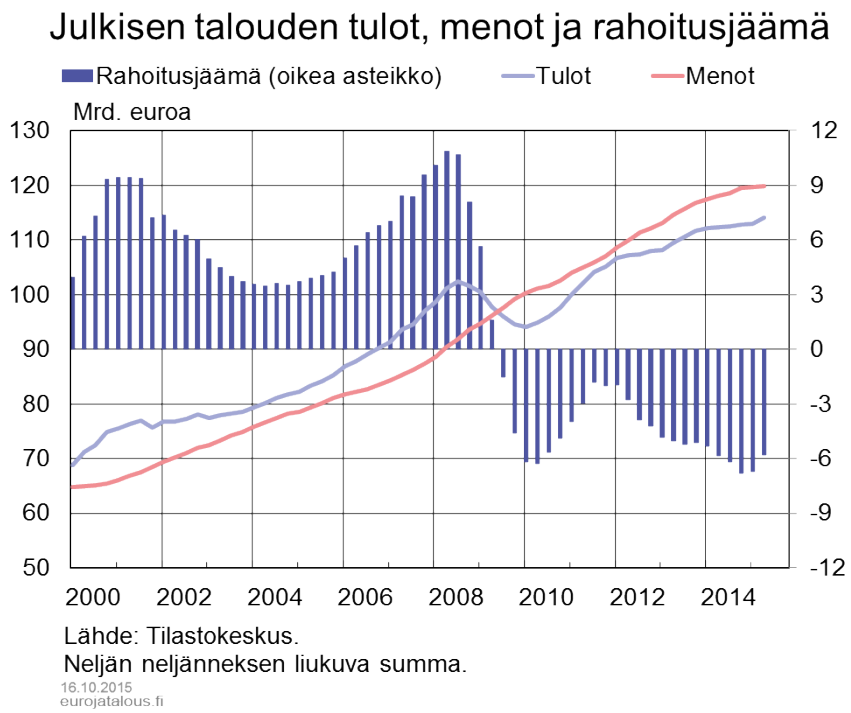
Kuvio 3.

Investoinnit laskussa

Investoinnit ovat viime vuosina supistuneet Suomessa. Vuoden toisella neljänneksellä investoinnit pysyivät edellisen neljänneksen tasolla mutta vähenivät 2,6 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen ajankohtaan. Yksityiset investoinnit pienenivät 2,0 prosenttia ja julkiset investoinnit 5,4 prosenttia vuodentakaisesta. Rahoituskyselyiden perusteella vähäisiä investointeja eivät selitä ainakaan rahoituksen saatavuus, ja yritysten (pl. asuntoyhteisöt) luottokanta onkin jatkanut noin viiden prosentin kasvuaan. Yrityssektori onkin pystynyt vahvistamaan taseitaan ja säilyttämään asemansa talouden nettoluotonantajana.

Kuvio 4.

Viimeaikoina on saatu merkkejä rakennusalan suhdannetilanteen paranemisesta, joskaan indikaattorit eivät anna aivan yhtenäistä kuvaa. Kansantalouden tilinpidon mukaan rakentamisen toimiala kasvoi vuoden toisella neljänneksellä 1,1 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 0,2 prosenttia vuodentakaisesta ajankohdasta. Kuva ei kuitenkaan ole yhtenäinen, sillä asuinrakennus- että muut talorakennusinvestoinnit vähenivät 3,1 prosenttia, mutta maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvoivat 7,7 prosenttia vuodentakaisesta. Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointien määrä kasvoi 0,2 prosenttia vuodentakaisesta.

Alkuvuonna palkkasumma ja liikevaihto ovat olleet kasvussa rakennusalalla. Palkkasumma kasvoi touko-heinäkuussa 4,7 % vuoden takaisesta ajankohdasta rakentamisessa, kun koko taloudessa kasvua oli 1,2 prosenttia. Rakennusyritysten liikevaihto kasvoi huhti-kesäkuussa 8,5 prosenttia.

Toisaalta rakennuslupia myönnettiin touko-heinäkuussa 12,2 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin, rakennushankkeita aloitettiin 9,8 prosenttia vähemmän ja myös rakennustuotannon kiinteähintainen volyymi jäi 5 prosenttia alemmalle tasolle kuin vuotta aiemmin. Näihin tietoihin voi kuitenkin liittyä epävarmuutta ja harhaa, ja tilasto täydentyy vielä lähikuukausina.

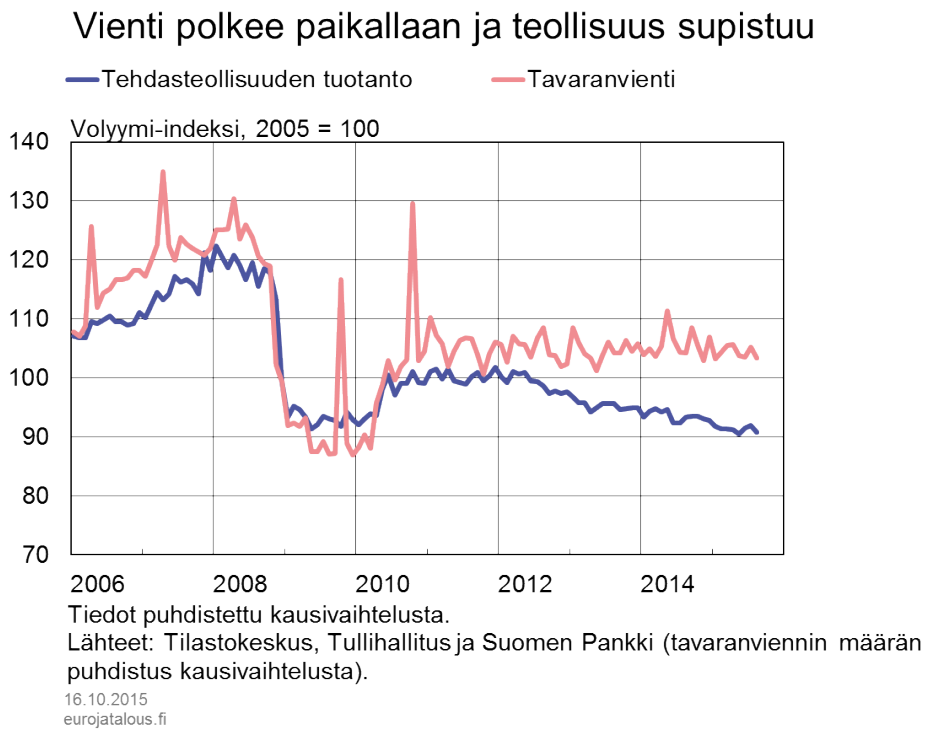
Rakennusalansuhdanneryhmän (Raksu) raportissa rakennusalan suhdannetilanteen arvioidaan olevan kohenemassa. Suhdannetilanteen arvioidaan parantuneen kuluvana vuonna maa- ja vesi rakentamisessa, ja ensi vuonna rakennusalan arvioidaan lähtevän laaja-alaisempaan kasvuun. EK:n

suhdannebarometrin mukaan rakennusyritysten luottamus elpyi hieman syyskuussa, mutta luottamus on edelleen hieman keskimääräistä heikompaa. Pk-yritysbarometrin mukaan rakentamisen odotukset ovat edelleen selvästi heikommat kuin muilla päätoimialoilla.

Kotitaloudet ovat ylläpitäneet kotimaista kysyntää

Yksityinen kulutuskysyntä on alkuvuonna kehittynyt hieman Suomen Pankin kesäkuun ennustetta paremmin. Vaikka yksityisen kulutuksen volyymi pieneni toisella neljänneksellä 0,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä, yksityisessä kulutuksessa oli kasvua 0,8 prosenttia vuodentakaisesta ja trendi on pysynyt positiivisena.

Kuvio 5.

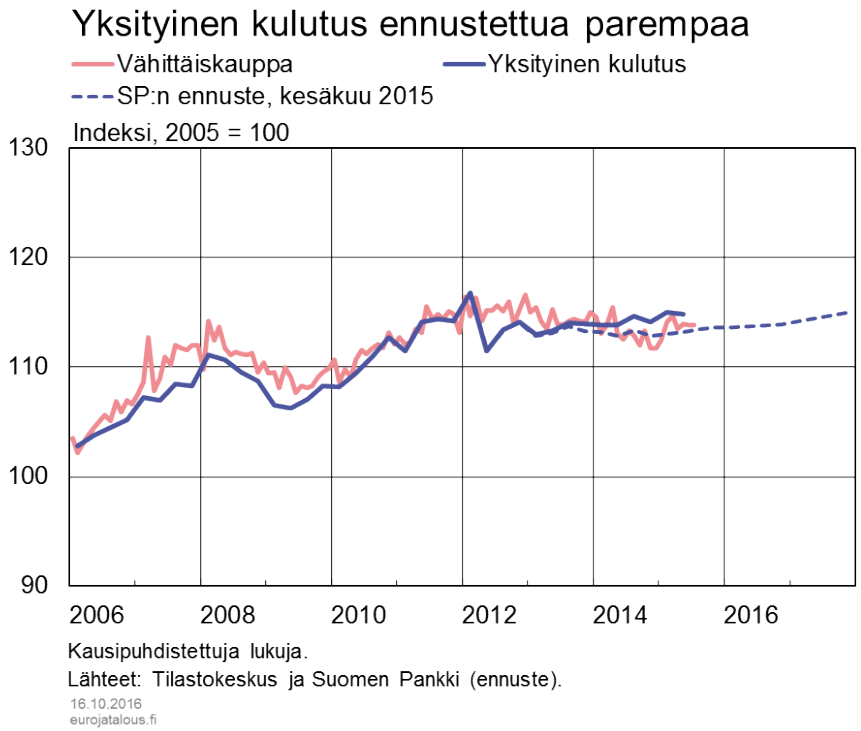

Kotitalouksien kulutuksen kasvua ovat osaltaan tukeneet asuntolainojen lyhennysvapaat, joita haettiin vuoden 2015 alkupuoliskolla huomattavan paljon. Lyhennysvapaat ovat osaltaan pitäneet yllä myös kotitalouksien velkaantumisen kasvua. Vuoden toisella neljänneksellä kotitalouksien velka suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin kasvoi 123,4 prosenttiin. Asuntolainakannan ohella myös kulutusluottojen määrä on kasvanut selvästi, ja se oli elokuussa 4 % suurempi vuodentakaiseen verrattuna.

Koko talouden yhteenlasketut palkat olivat touko-heinäkuussa 1,2 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajanjaksoa suurempi.

Kulutuskysyntää heijastaen vähittäiskauppa on kasvanut alkuvuonna, mutta kasvu on tasoittunut viime kuukausina. Myös kestävien kulutustavaroiden kasvu taittui toisella neljänneksellä. Vähittäiskaupan luottamusindikaattori on noussut alkuvuoden pohjalukemista, joskin luottamus on edelleen alamaissa. Alkuvuoden luottamusilmapiirin parantumisen jälkeen kuluttajien luottamus niin omaan kuin Suomen talouteen on kuitenkin kääntynyt jyrkkään laskuun. Tähän on mahdollisesti vaikuttanut kotitalouksien kriisitietoisuuden lisääntyminen, kun viime kuukausina keskustelu talouspolitiikan vaihtoehdoista on käynyt vilkkaana.

Kuvio 6.

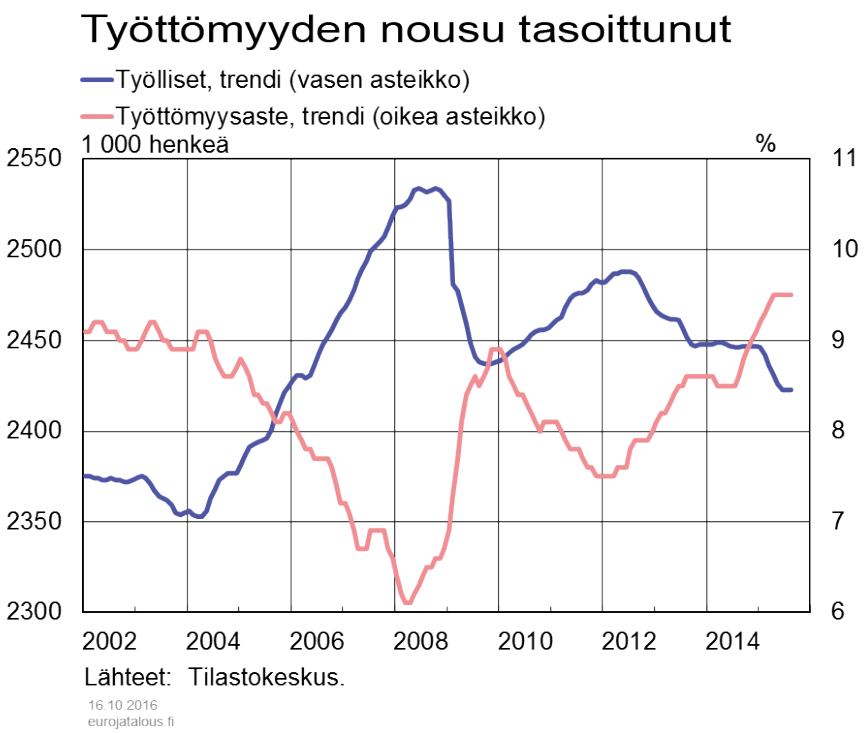
Työmarkkinatilanne tasoittumassa

Työmarkkinoiden tila on heikentynyt jyrkästi kuluvana vuonna, joskin tuoreimmissa tilastoissa voi havaita tasoittumista. Työttömyysasteen trendin nousu on pysähtynyt, ja on pysynyt jo huhtikuusta saakka 9,5 prosentin tuntumassa. Myös työllisten määrän ja työllisyysasteen trendi ovat pysyneet kolme kuukautta lähes muuttumattomana. Avoimien työpaikkojen määrä ei Tilastokeskuksen mukaan vuoden toisella neljänneksellä juurikaan muuttunut vuoden takaisesta, mutta työ- ja elinkeinoministeriön tietojen mukaan ne ovat viime kuukausina olleet hienoisessa nousussa.

Vaikka työmarkkinoiden tilan jyrkkä heikkeneminen on hieman hellittänyt, toimivat työmarkkinat kuitenkin kaiken kaikkiaan nihkeästi. Työntekijävirrat työllisyyden ja työttömyyden välillä ovat

hidastuneet viime vuosina ja työttömyysjaksojen kestot ovat pidentyneet. Nopeaa käännettä parempaan ei siten ole odotettavissa.

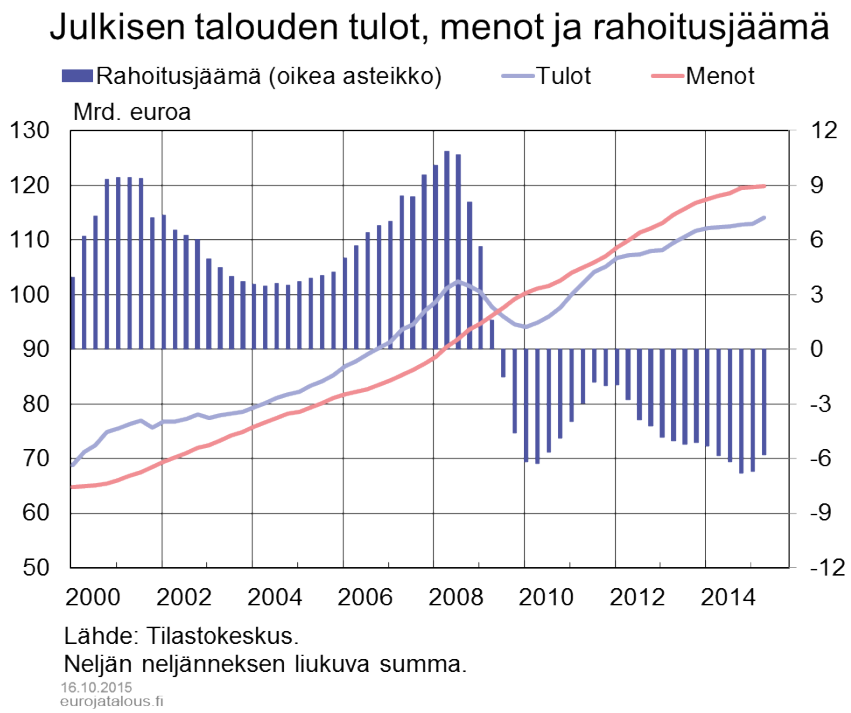
Kuvio 7.

Öljy painoi kuluttajahintoja

Kuluttajahinnat laskivat edelleen elokuussa. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin mukainen inflaatio laski syyskuussa 0,7 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Eniten kuluttajahintoja painoi öljyn hinnan lasku, joka on näkynyt polttoaineiden kuluttajahinnoissa. Syyskuun inflaatiolukemaa alensivat tilapäisesti teollisuustuotteet, joiden hinnat olivat poikkeuksellisen korkealla viime vuoden syyskuussa alennusmyyntien tavallista aikaisemman päättymisen johdosta. Teollisuustuotteiden lisäksi kuluttajahintoja painoi elintarvikkeiden hintojen lasku sekä asuntolainojen korkojen ja matkaviestintäpalveluiden kuluttajahintojen halpeneminen vuoden takaiseen verrattuna. Edelliskuukausien tapaan palvelut, mm. vuokrien ja vastikkeiden kallistuminen, puolestaan nostivat elokuussa kuluttajahintoja vuoden takaiseen verrattuna.

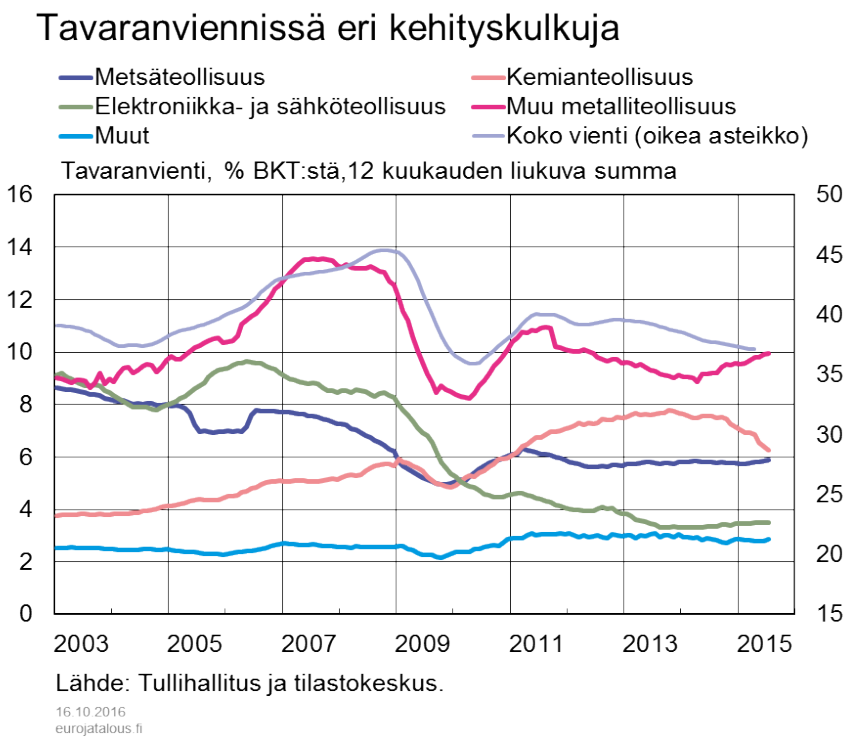
Kuvio 8.

Rakenteellinen alijäämä pysyy tavoitteen yläpuolella

Vuoden alkupuoliskolla julkisen talouden tila on kehittynyt hieman ennustettua parempaan suuntaan kansantalouden tilinpidon tietojen perusteella. Julkisyhteisöjen menot ovat kasvaneet ennustettua hitaammin, mutta myös tulojen kasvu on ollut hitaampaa (kuvio 9). Valtion ja kuntien henkilöstömenot ovat kasvaneet odotettua hitaammin, ja myös kulutus- ja investointimenojen kasvu on jäänyt hitaammaksi vuoden alkupuoliskon aikana. Syys-lokakuussa annetuissa kolmannessa ja neljännessä lisätalousarviossa myönnettiin lisävaroja odotettua laajemman maahanmuuton kustannuksiin vajaa 100 milj. euroa.

Kuvio 9.

Hallitus julkaisi 28.9. budjettiesityksensä vuodelle 2016 ja julkisen talouden suunnitelman seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Budjetin loppusumma on 54,1 miljardia euroa eli noin 300 milj. euroa pienempi kuin vuoden 2015 talousarvio kolmannen lisätalousarvion jälkeen. Budjetin menopuolella on tehty hallitusohjelman mukaisia menoleikkauksia runsaat 800 milj. euroa. Budjetti on 5 mrd. euroa alijäämäinen, joten valtion velan arvioidaan kasvavan 106 mrd. euroon vuoden 2016 lopussa. Panostukset hallituksen kärkihankkeisiin ja korjausvelan vähentämiseen ovat 323 milj. euroa vuonna 2016, ja 638 milj. euroa kahtena seuraavana vuotena eli yhteensä 1,6 mrd. euroa. Hankkeet rahoitetaan osinkotuloilla ja valtion osakemyynneillä. Lisäksi Pisara-ratahankkeeseen varattu 330 milj. euron rahoitus puretaan ja siirretään kärkihankkeisiin.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan budjetissa esitetyt toimet vuodelle 2016 riittävät taittamaan julkisyhteisöjen alijäämän kolmen prosentin rajan alle. Rakenteellinen alijäämä säilyy silti edelleen 1,8 prosentissa eli selvästi keskipitkän aikavälin tavoitteen yläpuolella.

Asiasanat

kuluttajahinnat, taloustilanne, tunnusluvut, työllisyys, vienti, yksityinen kulutus